la BORROMBA
CAMI RAMADER DE MARINA
CAMÍ RAMADER DE MARINA De la Cerdanya al Penedès
Número: 1 / Data: 12 de juliol de 2024 / Publicació trimestral de l'Associació Camí ramader de Marina

L'èxit de la primera edició de Camins de vida impulsa una segona edició, d'anada i tornada

L'Associació Camí ramader de Marina ha organitzat la segona edició de "Camins de vida, transhumància, patrimoni i territori" després de l'èxit que va obtenir la iniciativa l'any passat. La bona resposta de la societat en general i l'interès que va aixecar la proposta ha fet que, enguany, "Camins de vida 24" hagi ampliat l'activitat; es farà recorregut d'anada i tornada, entre l'Alt i el Baix Penedès i la Cerdanya. Seran cent dies de trajecte, entre el litoral i les pastures de la Bollosa (Llívia) a 2.100 metres, a peu del Carlit.

En total, 460 quilòmetres de ruta, travessant desenes de municipis i diferents comarques catalanes. I durant el camí, que farà el pastor Dani Giraldo i el seu ramat de 120 cabres murciana-granadines, multitud d'activitats a cadascun dels pobles i municipis per on passarà el bestiar, amb xerrades, conferències, debats, activitats lúdiques, culturals, pedagògiques i festives. I milers de fotografies i vídeos i moltes emocions!

Imatges de l'inici de Camins de Vida 24, al seu pas per l'Alt Penedès i el Garraf. (Autor: Camí ramader de Marina).

Preparatius i programa

El dissabte 29 de juny ja va arrencar el trajecte del bestiar (el ramat prové d'Alforja). La sortida del camí amb activitats va ser el 3 de juliol, des de Castellet i la Gornal (Alt Penedès), però la inauguració oficial va quedar marcada el dissabte, 6 de juliol, a Vilanova i la Geltrú. La primera part del camí arribarà a Gombrèn. Els dies de pastura d'estiu, entre Gombrèn i Llívia, farà que el ramat estigui entre el Ripollès i la Cerdanya del 31 de juliol a l'11 de setembre per iniciar, a partir

d'aquesta data, el retorn a la plana. L'arribada a Santa Margarida i els Monjos, el 6 d'octubre, coincidint amb la Fira de la Transhumància, serà tota una festa.

L'objectiu de Camins de vida és el de reivindicar la transhumància, el territori, el pasturatge, la tradició, la cultura, els camins ramaders i el patrimoni. La iniciativa vol evidenciar als ulls de tots el servei que ofereixen els pastors al desenvolupament rural sostenible i a la comunitat en general.

El desbrossament

Entre les múltiples activitats programades en el projecte, les cabres passaran més dies de transhumància en determinats pobles del recorregut. Són aquells municipis que aprofitaran el pas del ramat per a netejar lleres i sotabosc; les cabres fan un treball minuciós de desbrossament, de forma natural, ecològica i beneficiosa pel territori. Per exemple, se'n beneficiaran d'aquest servei els municipis de Gombrèn (les cabres faran neteja de camins) o Fontanals de Cerdanya i Alp, on les cabres es passaran més d'una desena de dies, a peu de riu Segre, fent desbrossament d'aquest entorn.

Serà una forma de rei-

Les tres imatges, a l'inici del Camí. (Autor: ACRM)

Alguns municipis aprofitaran el pas del ramat per a netejar lleres i sotabosc

S'ha organitzat diferents actes lúdics, culturals, festius i pedagògics durant el Camí

vindicar, també, que la pastura de ramats en entorns naturals és una eina de gestió forestal sostenible per a la prevenció del risc d'incendis forestals. Els ramats controlen el creixement i redueixen vegetació herbàcia i arbustiva, eliminant així combustible vegetal. Contribueixen també a crear discontinuïtats de vegetació i compartimenten el paisatge (per exemple, mantenint prats o obrint i recuperant camins) que són de gran ajuda per controlar i reduir la propagació del foc.

Biodiversitat

La ramaderia extensiva ha estat una activitat de milers d'anys que ha modelat el paisatge i que ha creat una relació de dependència, de manera que el paisatge depèn dels ramats per mantenir la seva estructura i biodiversitat. Els ramats aporten fertilitat i dispersen les llavors afavorint la restauració i dispersió d'espècies vegetals. També fan aquesta tasca de dispersió amb el trasllat de llavors en el seu pèl. A més a més, de la seva presència se n'aprofiten insectes i petits animals.

Transhumància, biodiversitat i la lluita contra els incendis, indestriables

La Universitat de Lleida, Tecnovit i la Cooperativa Salelles, juntes en un estudi

Cal destacar que, aprofitant la transhumància, es farà un estudi sobre la melassa i les seves propietats com a suplement alimentari a les cabres. Aquest treball es farà conjuntament entre la Universitat de Lleida i les empreses Tecnovit i la Cooperativa Salelles. Aquesta última empresa proporciona pinso ecològic pel ramat. La col·laboració entre la universitat, les empreses i l'entitat confirma l'interès d'aquest projecte sostenible i les múltiples variants avantatjoses que possibilita i que han de repercutir en el sector de la ramaderia.

RECORREGUT

DIA 15 DE JULIOL
PIERA

DIA 17 DE JULIOL
MANRESA

DIA 22 DE JULIOL
CASTELLNOU DEL BAGES

DIA 25 DE JULIOL
PRATS DE LLUÇANÈS

DIA 27 DE JULIOL
SANT MARTÍ D'ALBARS

DIA 29 DE JULIOL
LES LLOSSES

DIA 31 DE JULIOL
GOMBRÈN

DIA 1 D'AGOST
MONTGRONY

DIA 10 D'AGOST
TOSES

DIA 11 D'AGOST
FONTANALS CERDANYA

DIA 25 D'AGOST
ANGOSTRINA

DIA 7 DE SETEMBRE
BOLQUERA

DIA 9 DE SETEMBRE
LLÍVIA

De les activitats, moltes ja previstes i altres, poques, encara per concretar, en tindreu tota la informació a través de les xarxes socials del Camí ramader de Marina. Estigueu pendents!

Redacció:
Camí ramader de Marina / J.P.V.

Fotografies de portada:
ACRM

Fotografies:
Camí ramader de Marina

Maquetació i disseny:
Jordi Pardinilla Vilaplana

Correcció:
AG

Edita:
Camí ramader de Marina
Av. Catalunya, 74
Santa Margarida i els Monjos
Correu electrònic:
info@camiramadermarina.cat

Amb la col·laboració dels Ajuntaments:
Alp, Alpens, Angostrina, Avinyó, Bolquera, Cabrera d'Anoia, Castellar de n'Hug, Castellet i la Gornal, Castellnou de Bages, Cunit, Els Hostalets de Pierola, Fontanals de Cerdanya, Font-Rubí, Gombrèn, Les Cabanyes. Les Llosses, Llívia, Lluçà, Olèrdola, Olost, Oristà, Manresa, Pacs del Penedès, Piera, Prats de Lluçanès, Sant Feliu Sasserra, Sant Martí d'Albars, Sant Quintí de Mediona, Santa Margarida i els Monjos, Torrelles de Foix, Toses, Vilanova de les Escaldes, Vilanova i la Geltrú.

Amb el suport de:
Diputació de Barcelona

CAMÍ RAMADER DE MARINA De la Cerdanya al Penedès

**Borromba.- Esquella que porta l'ovella que guia el ramat. Font: IEC*

EDITORIAL

Un nou mitjà per a informar-vos de les activitats i dels projectes

Us presentem la revista de l'associació. És el primer número i la nostra voluntat és que la publicació tingui una periodicitat trimestral.

És veritat que avui les xarxes socials ens donen un ventall de possibilitats en l'àmbit de la comunicació i de la difusió com mai no s'havia arribat a tenir. Avui tothom té accés a les aplicacions i a la tecnologia que permet l'edició i manipulació de les informacions. Contràriament, però, hi ha hagut una part important de la població que n'ha quedat al marge per l'anomenada fractura digital.

Doncs, bé. En aquest escenari defensem la revista de l'associació, avui encara en format PDF (que us podem enviar per correu electrònic o us podeu descarregar del web de l'associació) i que, pròximament, imprimirem i podreu tenir físicament a les vostres llars.

Si voleu que us arribi la publicació en format PDF al vostre correu electrònic ho heu de sol·licitar a l'adreça: *comunicacio@camiramaderdemarina.cat*

XARXES SOCIALS

#CaminsdeVida24

"Per poder venir a sa pastura d'estiu. Era per sebre si es obligatori fer tots es dies, ja que venc de Mallorca i no puc fer tantes de dies i sebre una miqueta com ho organitzeu. Una aferrada"

Nonona26 (Instagram)

#CaminsdeVida24
"És possible acompanyar-vos uns dies per viure l'experiència? " -
Annamonba (Instagram)

#CaminsdeVida24
"Molt emocionant veure el Dani i el seu germà"
Escola de pastors (Instagram)

L'associació edita un nou mapa i un pòster, nous recursos de difusió

Assistents a l'acte, senyalen el mapa. (Autor J.P.V.)

A la sala d'actes de l'Ajuntament de Llívia es va presentar, ara farà unes setmanes, el mapa del camí ramader -versió impresa-, en el seu tram entre La Bollosa (Llívia) i la cara sud del Moixeró (Berguedà), i que va aplegar més d'una quarantena de persones.

L'Associació Camí ramader de Marina (ACRM) i l'Ajuntament de Llívia van organitzar aquest acte que va comptar amb les intervencions de Joan Rovira (impulsor i col·laborador de l'ACRM), Josep Astort (agent forestal que ha col·laborat en la recuperació del camí) i Ingrid Vilardaga, tècnica de l'entitat. La presentació va anar a càrrec de l'alcalde de Llívia, Albert Cruïlles.

El mapa (el número u de la col·lecció) forma part d'un paquet de quatre mapes que recolliran la totalitat del recorregut del Camí ramader de Marina. Avui dia, l'Associació ja té editats els mapes del Pirineu Oriental i el Lluçanès.

L'editorial Piolet ha estat l'encarregada de la maquetació i la impressió del mapa, publicat en quatre idiomes, i que inclou una breu explicació del camí ramader, de la seva història i potencial, i un decàleg del bon excursionista dels camins ramaders.

Pòster del recorregut

A més, l'associació ha imprès, fa poc, un pòster que es repartirà entre els ajuntaments associats i les oficines de turisme del territori del Camí, amb la idea de potenciar la informació del projecte en els municipis adherits al Camí ramader de Marina.

Exposició dedicada a la llana a Santa Eulàlia de Puig-Oriol

Aquest 13 de juliol, a la seu del Centre d'Estudis i Recursos de la Transhumància de Llúçà, a Santa Eulàlia de Puig-Oriol, s'inaugura una exposició dedicada a la llana.

L'artesana Laia Aguilà n'és la responsable de la mostra. "Hi haurà una part d'apropament a la llana – llana bruta, llana neta, cardada, fil sense torçar i torçat–. Una altra part explicarem el procés per a fer-la neta i filada. Després, mostrarem la llana en productes molt quotidians i en acabat en peces de disseny, fent palès tot allò que es pot fer amb la llana", explica Aguilà.

Estris i diferents fotografies i imatges que seran exposades en el local de Santa Eulàlia.

Visitable fins al 25 d'octubre al Centre en horari de dilluns a divendres de 10 a 14 h. Abans trucar al 93 855 40 62 o escriure a vilardagasi@lluca.cat.

Laia Aguilà: «De la llana residual farem pèl·let per a horta, reduirem residu i la transformarem en un recurs»

Entrevisto a la Laia Aguilà Zueras a casa seva, al Clot de la Mora (Tagamanent), al cor del Montseny, mentre prenem un *xampanyet* (aigua de saüc). Petem la xerrada a la cuina-menjador, una estança generosa, com la majoria dels espais de la masia on viu des dels trenta-dos anys. Ara, aquesta barcelonina de naixement, ha fet cinquanta-dos anys. Mare de quatre filles i un fill. La casa, potser amb mil anys d'història, és al capdamunt d'un puig, a uns 1.000 metres, amb una vista 360 graus pel damunt de les muntanyes del seu entorn. La masia és a tocar de l'ermita de Sant Cebrià de la Mora. I cap nucli de població a 10 quilòmetres a la rodona.

A la masia l'acompanya l'Enric, la parella, i el fill petit, el Lluc, i quatre gossos, un gat, oques, gallines, conills, porcs i ovelles i en Mariano, un ase simpàtic que sap com cridar l'atenció.

Encabir tota l'entrevista no ha estat possible. Bàsicament, perquè la Laia contraresta la pau del Clot de la Mora amb una agenda atapeïda. Ara prepara uns tallers de feltre (drap de llana), ara redacta els textos de la ponència per un congrés de Madrid, ara esquila les ovelles, ara es cuida de l'horta o del jardí tintori, ara promou una iniciativa pel jovent basat en la filatura, ara assisteix a una fira, ara presideix una reunió dels Ramats Montseny, ara treu temps per a redactar un llibre-manual dedicat a la llana "Tornar a la llana", ara li demanen una exposició i molts altres *ares* i *ares*, moments, activitats o iniciatives. Ves que no sigui al revés; que no sigui que contraresta la hiperactivitat del dia a dia amb la calma que li ofereix el Clot de la Mora.

Ambdues imatges, Aguilà, al taller, a Clot de la Mora. (J.P.V.)

"Em considero artesana de la llana des de fa disset anys"

Pregunta: Em pregunto d'on has tret el temps...
Resposta: Organització!

P: Sí. Per molt ordre que hi posis, el dia té 24 hores...
R: (Riu). Si et planifiques, hi arribes. Però, també et dic que molts dels projectes que he pogut tirar endavant a la vida han arribat de forma imprevista, altres per casualitat. He estat o he sabut estar, potser sí, en el lloc adequat en el moment adequat.

P: Home! Com l'anècdota del barret del Perú!
R: Exacte. És així. Un dels amics que vaig fer en la meva etapa universitària a Veterinària va anar al Perú i en tornar em va regalar un barret de llana que es va colar entre la roba bruta. Va anar a parar a la rentadora i es va enfeltrar. I aquell efecte, que jo desconeixia, va ser i ha estat com un tresor. Des d'aquell moment, fa tants anys, fins ara, tot un aprenentatge. També penso que si m'hagués passat a un lloc diferent no m'hi hauria fixat; aquí, a muntanya, et tornes més observador...

–P: I així arriba el teu contacte amb la llana...
–R: D'aquella peça encongida; l'enfeltre o drap de llana. Vaig començar a jugar amb la llana. I un dia em vaig po-

sar a remenar a *Google*, quan els ordinadors anaven lents, i em va aparèixer diferents projectes. I és que jo, en un principi, em pensava que havia inventat alguna cosa! I ara, ja sabent que no m'havia inventat res, sinó que realment estava treballant amb el primer teixit que ha existit, vaig concentrar-m'hi totalment. I vaig començar a fer peces.

P.- Què és, exactament? Com l'aconsegueixes?
R.- Consisteix, un cop tens la llana triada i neta, rentada amb aigua i sabó, es fa una selecció de les fibres. Aquí, sobre una estoreta, es van posant i entrelligant les fibres; aquestes rellisquen es van atrapant fins a conformar una peça. És un teixit, no teixit.

P.- I amb les peces que es pot fer?
R.- Jaquetes, barrets, estalvis i mil coses més. Aquesta t'agradarà! Per primera vegada seré a la passarel·la del Gremi Artesà Tèxtil de Catalunya que es fa a Rocafort (Empordà) amb models. I una peça meva se'n va a Austràlia, amb el Gremi. Allà organitzen la passarel·la més llarga del món, d'un quilòmetre de llargada. Amb la Sílvia Calvo –que dissenya peces amb la tela dels sacs de cafè de tot el món, quan aquests es desaprofiten–, presentem una peça conjunta en una mostra.

P.- No pares...
R.- (Em mira. Riu). Tinc uns quants fronts oberts, sí. Espera aquí. (S'aixeca. Torna, segons després, i porta un

objecte a la mà. Veig que és una sabatilla). Aquesta serà la primera bota/sabata, amb sola de cuir i cos de llana. Ho estem fent conjuntament amb la Lia, dissenyadora. Un calçat per a diferents èpoques de l'any. Era una idea que feia molts anys que tenia al cap.

P.- Empresària, emprenedora, artesana...
R.- Jo em considero artesana de la llana des de fa disset anys. Des de fa tres anys tinc, a més, les meves ovelles i ara faig tot el cicle, des de l'esquilat fins al producte final.

P.- I n'ensenyes, oi?
R.- Sí. És amb els tallers d'enfeltrar i amb la venda de producte que em guanyo la vida. Per a ajuntaments, per a festes majors o centre pedagògics. I vaig a fires, amb el producte.

Del drap de llana es fa "jaquetes, barrets, estalvis i mil coses més"

P.- Parlem de la planta de Tagamanent?
R.- Fa molt temps ho vaig proposar. Finalment, tot i que han passat els anys, els projectes surten quan es dona les circumstàncies. Tagamanent ja va ser el primer municipi català que va tenir un obrador municipal. I ara, també, disposarem d'una planta de rentatge de llana, per a petites quantitats. Podrem oferir rentat de llanes que ara resulten inviables.

P.- Petites quantitats, què vol dir?
R.- Que qualsevol ramader oví podrà aprofitar l'esquilada de les ovelles, portar-la a la planta i la podrà presentar com a recurs i producte.

P.- I què passarà amb el rebuig de la llana?
R.- De la llana no aprofitable farem pèl·let per a horta, reduirem residu i la transformarem en un nou recurs. Aquesta va ser una condició per tirar endavant la planta; reduir residu. I farem que sigui un recurs més perquè pot ser utilitzat per a horta urbana i jardineria. La llana bruta passarà per un trinxador i una paletitzadora i sortiran cagallons, com la fusta, i això ho poses dissecat, deshidratats, i mates bacteris i pots vendre en saques senceres econòmiques per enriquir la terra. El pèl·let es va desintegrant i és un adob que a més a més dona esponjositat a la terra i manté la humitat.

J.P.V.

Camins de vida, en imatges

La segona edició de Camins de vida ja es troba en ruta. Aquests dies travessant el Penedès i l'Anoia. El ramat de cabres del Dani i el Emanuel no trigaran molts dies a ser a cotes més altes, buscant les pastures del Ripollès i, més endavant, la Cerdanya. Aquestes són unes poques imatges de les moltes que ens han deixat els primers quilòmetres de la transhumància d'enguany.

I aprofitem per agrair l'ajuda inestimable de les ADF i la col·laboració de TecnoVit, la Cooperativa Salelles i la Universitat de Lleida. I a tants i tants voluntaris! Gràcies!!

(Fotografies: ACRM)

L'última pàgina de la nostra revista estarà dedicada, habitualment, a les institucions, entitats i empreses que ens donen suport.